

OFFICERSTIDNINGEN

MEDLEMSTIDNING FÖR
OFFICERSFÖRBUNDET
NR 8 | 2016

FÖRBANDSBESÖK:

Marinövning Swenex

SIDAN 15

**Nya hjälmar till
Jas Gripen E**

SIDAN 11

REPORTAGE:

**Militära föroreningar
– en säkerhetsrisk**

SIDAN 12

ANALYS:

**”Nato friar inte
till Sverige
eller Finland”**

SIDAN 22

Förslag:

Ledningen flyttar ut från Högkvarteret

SIDAN 5

**Snart har alla förband
snabbköp igen**

SIDAN 10

FÖRBUNDSNYTT:

FM-Rals 2016 färdig

SIDAN 27

i tuffa förhållanden är
det bra med en vän
man kan lita på

tactix® Bravo

Smartwatch med GPS som kombinerar taktiska funktioner med smarta navigationslösningar¹ och avancerade träningsfunktioner i en snygg, helsvart, robust klocka som kan bäras varje dag. Taktiska funktioner inkluderar en taktisk aktivitetsprofil, Jumpmaster, projicerade waypoints, dual grid-koordinater och dual-mode användning. tactix Bravo är ultimat både dag och natt då den även är kompatibel med nattglasögon.

GPSMAP® 276Cx

Navigatorm som passar all slags terräng. Den har en stor 5"-skärm som är anpassad för utomhusbruk, GPS+GLONASS, barometrisk höjdmätare och 3-axlad kompass, lättanvända funktioner för outdoor och marint samt stöd för olika typer av kartor. GPSMAP 276Cx är en stark efterföljare till legendariska GPSMAP 276C. Plats för microSD™-kort gör att du kan utvidga minnet och lägga till fler kartor².

Foretrex® 401

Slimmad handledsburen GPS som håller dig på rätt kurs och visar ditt spår direkt på skärmen. Med funktionen TracBack® hittar du enkelt tillbaka till din startposition. Ha koll på riktning och höjd med elektronisk kompass och barometrisk höjdmätare. Spara platser och waypoints så att du alltid kan hitta tillbaka till viktiga platser, såsom lägret eller ditt fordon.

GPSMAP® 64st

Robust och funktionell handburen GPS med 2,6" skärm som fungerar utmärkt i solljus och har en högkänslig GPS- och GLONASS-mottagare med quad helix-antenn för bättre mottagning. GPSMAP 64st är vattenvät, har barometrisk höjdmätare och en förprogrammerad topografisk karta över Europa. Den kopplas trådlöst ihop med din smartphone¹ för att möjliggöra funktionen Live Track och smart-aviseringar.

Operativ effekt kräver resurser

Inte tid för någon pseudodiskussion om plikt eller frivillighet, NATO eller inte, Försvarsberedning nu eller sen. Politiken kan inte fortsätta gömma sig bakom övergripande diskussioner, om än rörande viktiga och avgörande frågor, nu är det på riktigt! Debatten om svensk försvars- och säkerhetspolitik måste fokusera på det som skapar operativ effekt här och nu.

Foto: Cecilia Larsson

Personalförsörjning av militära organisationer har historiskt alltid stått i fokus och varit en avgörande faktor för att nå uppsatta mål. I dag är inget undantag men frågan har särskilt kommit i fokus efter att utredningen *En robust personalförsörjning av det militära försvaret* presenterats. Officersförbundet delar i huvudsak utredningens bedömningar och förslag eftersom de behövs för Sveriges försvarsberedskap, inte minst på lång sikt. Omvärldsläget och svårigheterna att helt på frivillig väg personalförsörja Försvarsmaktens krigsförband är för närvarande problematiska.

Inte vidtagit tillräckliga åtgärder

Officersförbundet är dock av uppfattningen att vare sig Försvarsmakten eller statsmakterna har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergången till en frivillig personalförsörjning skulle få framgång. Kostnaderna för att genomföra reformen var tidigt kända men vare sig Försvarsmakten eller statsmakterna vidtog adekvata åtgärder. Den politiska ledningen har inte allokerat tillräckliga ekonomiska medel eller vidtagit relevanta åtgärder inom andra politikområden för att stötta reformen och Försvarsmakten har hela tiden underskattat vilka kostnader man måste lägga på personalen för att de ska attraheras till Försvarsmakten och stanna kvar i sin

anställning. Enkla jämförelser visar att Försvarsmakten lägger en avsevärt mindre del av sitt tillgängliga anslag på sin personal i förhållande till andra jämförbara länder med en frivillig personalförsörjning.

Ökad tillgänglighet här och nu

Vill man snabbt öka den operativa effekten genom insatser på personalområdet är modellen som gäller att öka antalet kontinuerligt tjänstgörande soldater och sjömän (GSS/K). Målbilden för Försvarsmakten just nu är att det ska finnas 6600 GSS/K. Den är i dagsläget inte uppfylld, framförallt eftersom att det saknas pengar. Skulle man tillföra ekonomiska medel så att Försvarsmakten snabbt skulle kunna fylla upp den så skulle det definitivt öka vår operativa förmåga. Med den hotbild som föreligger är det ökad tillgänglighet här och nu som ger operativ effekt. Frågan är om det finns något troligt scenario där den begränsade styrketillväxt och uthållighet som Sverige förfogar över är relevant. Och historien har visat att politiken saknat modet att fatta korrekta försvarsrelaterade beslut i rätt tid, så varför tro att man lyckas med det nu? Kontinuerligt tjänstgörande ger handlingsfrihet och skapar politisk möjlighet att agera.

Risken är dock utifrån den nu liggande personalförsörjningsutredningen och de förslag

som finns där att Försvarsmakten tvingas minska antalet GSS/K för att hålla sig inom nu angiven ekonomisk ram – vilket vore direkt kontraproduktivt! Tvärtom borde devisen, *Personalen är Försvarsmaktens viktigaste resurs*, få genomslag i verkligheten. Alla, såväl politiker som Försvarsmaktens ledning måste inse att välövade och engagerade medarbetare med rätt kompetens utgör den avgörande skillnaden i varje lands försvar.

Vill man ha det måste man också vara beredda att satsa ekonomiska resurser, inte bara för att locka till sig de mest lämpade utan för att ha en numerär som motsvarar de reella kraven på tillgänglighet och beredskap. Dessutom talar all erfarenhet för att förändringar i personalförsörjningen, oaktat vad, alltid blir mer kostsamma än vad man tror.

Återigen blir slutsatsen den vi kunnat dra många gånger tidigare – det är dyrt att vara fattig. Det finns bara en väg framåt för Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska behov och det är att sammantaget substantiellt öka försvarsanslaget redan till 2018.

Med förhoppningar om en god och vilsam juledighet!

STOCKHOLM, 8 DECEMBER 2016
LARS FRESKER, FÖRBUNDSORDFÖRANDE

KANSLIET

Förbundsdirektör

Peter Löfvendahl
Arbete: 08-440 83 56
Mobil: 070-580 51 07
peter.lofvendahl@officersforbundet.se

Kamrer

Susanne Skäfte

Ombudsmän

Patrik Larsson, Conny Jansson
Mikael Boox, Mikael Kenttälä
Pelle Avelin, Fredrik Norén

Medlems- och försäkringservice

Susanne Bredberg
Carina Viklund

Förhandlingschef

Susanne Nyberg

Informations-, webb- och pressansvarig

Daniel Skoglund

Redaktör/kommunikatör

Josefine Owetz

Officersförbundets

förtroendevalda revisorer

Jonas Holmgren
Bengt Lundberg

Adress

Officersförbundet
Box 5338, 102 47 Stockholm

Telefon

08-440 83 30

Fax

08-440 83 40

E-post

kansliet@officersforbundet.se

15

> "Logistiköverlämningen är känsligast. Om man misslyckas är det kört"

Christian Wentzel, chef för logistikkompaniet på Marinbasen.
På bilden till vänster, Hans Rosenquist, Marinbasens ekipagekompani.

LEDARE

3 Operativ effekt kräver resurser

NYHETER

- 5 Förslag: Ledningsstaberna flyttar ut
- 6 "Trump oroar inte USA:s officerskår"
- 7 Två stridsflygplan nära krock vid övning
- 8 "Pengarna räcker inte"
- 9 IT-teknik på morgondagens slagfält
- 10 Snart snabbköp på alla förband
- 11 Moderna hjälmar till Jas Gripen E

REPORTAGE

12 Militära föreningar – en säkerhetsrisk

FÖRBANDSBESÖK

15 Övning Swenex

ANALYS

22 Nato friar inte till Sverige eller Finland

FÖRBUNDSNYTT

- 24 Nya försäkringspremier efter nyår
- 25 Dags att fatta beslut om återbetalningsskydd
- 26 Din chef tycker inte att du är värd mer
- 27 FM-Rals är färdig

INSÄNDARE

- 28 Mustrs Säkerhetskontor svarar på insändare
- 29 Hovmenuetten
- 30 Attityden inom Försvarsmakten för 18 år sedan

10

> **PRESIDIUM**

FÖRBUNDSORDFÖRANDE:

Lars Fresker. Tel: 08-4408347,
Mobil: 0706-282581
lars.fresker@officersforbundet.se

1. VICE FÖRBUNDSORDFÖRANDE

Karl-Johan Boberg.
Mobil 076-1048630
karl-johan.boberg@officersforbundet.se

2. VICE FÖRBUNDSORDFÖRANDE

Maria von Below. Tel: 0920-234000
maria.vonbelow@officersforbundet.se

> **FRÅGOR**

Frågor kring medlemskap, medlemsuppgifter och försäkringar

Susanne Bredberg
Carina Viklund
08-4408330.
Telefonstängt onsdagar och fredagar

Frågor kring löne- och anställningsvillkor, rättshjälp, facklig utbildning mm

Ombudsmän Medlemsstöd: 08-4408330

Frågor kring information, press och hemsida

Daniel Skoglund 08-4408349, 076-5254085

7

> **REDAKTION**

OMSLAGSBILD

Foto: Jonatan Bylars

**ANSVARIG UTGIVARE/
CHEFREDAKTÖR**

Daniel Skoglund 076-5254085
daniel.skoglund@officersforbundet.se

REDAKTÖR

Josefine Owetz 070-6544500
josefine.owetz@officersforbundet.se

REPORTER

Linda Sundgren 070-8203988
linda.sundgren@officersforbundet.se

ADRESS

Förbundskansli/tidningsredaktion
Box 5338, 10247 Stockholm
Besöksadress: Sturegatan 15

TELEFON OCH FAX

Växel 08-4408330
Fax 08-4408340

ANNONSER

Irmér Media AB, 08-7421008
info@irmérmedia.com

Annons bokus senast 1 vecka före redaktionellt manusstopp.

LAYOUT

Produktionsdesign AB
www.produktionsdesign.se
info@produktionsdesign.se

TRYCK

Ljungbergs tryckeri,
Klippan

MANUSSTOPP

Officerstidningen
Nr 1, 12 januari
Nr 2, 7 mars

INSÄNDARE

Insändare som överskrider 3500 tecken inklusive blanksteg tas ej emot.

Eftertryck utan skriftligt tillstånd från redaktionen förbjöds.

Insändare skickas till:
info@officersforbundet.se

Foto: FM

”Det handlar om att minimera risker givet det omvärldsläge vi har”

Förslag:

Ledningsstaberna flyttar ut från Högkvarteret

Försvarsmakten planerar för en omorganisation av ledningen. Ledningsstaberna för armé, flyg och marin föreslås flyttas från Högkvarteret i Stockholm till åtskilda platser i Mälardalsområdet.

En översyn av Försvarsmaktens ledning genomförs nu på initiativ av ÖB Micael Bydén. Enligt förslaget ska ledningsstaberna för armé, flyg och marin flytta ut från Högkvarteret i Stockholm till tre åtskilda platser i Mälardalsområdet, rapporterade Svenska Dagbladet nyligen.

– Syftet är att skapa en mer robust organisation och få en ökad operativ effekt. Därför ser vi nu över hur Försvarsmakten leds i dag och i det arbetet tittar vi bland annat på den geografiska spridningen på ledningen, säger Marcela

Sylvander, informationsdirektör på Försvarsmakten.

Varför görs den här översynen just nu?

– Det är inom ramen för det försvarspolitiska inriktningsbeslutet, där Försvarsmakten har fått ett tydligt uppdrag att öka sin militära och operativa förmåga. Det i sin tur är kopplad till det allt osäkrare omvärldsläget. Vi gör flera saker för att öka den operativa förmågan, det här är en del i det. Det handlar om att minimera risker givet det omvärldsläge vi har, säger hon.

Det är helt enkelt inte lämpligt att försvarsledningen sitter på ett och samma ställe, i Högkvarteret i Stockholm, förklarar Marcela Sylvander. Därför är en geografisk spridning av ledningsfunktionerna nödvändig.

Enligt nuvarande förslag place-

ras marinstaben på Muskö, flygstaben till Luftstridsskolan i Uppsala och arméstaben till antingen Livgardet i Kungsängen eller Ledningsregementet i Enköping.

– Det syftar till att vi ska ha enklare och tydligare ledning. En ökad decentralisering ger en ökad ansvarskultur med en tydligare målstyrning. En annan aspekt som vi också arbetar med är att vi ska ha en ledningsmodell som fungerar över hela konfliktskalan. Vi ska ha en så lik organisation som möjligt i både fred, kris och krig, säger hon.

Vad har ni fått för reaktioner från de anställda som kan tänkas bli berörda av omlokaliseringen?

– Ingenting är ännu beslutat. Men vi har kommunicerat ut var tankarna ligger till chefer. Jag upp-

fattar det som att förståelsen för vad vi gör och varför vi behöver göra det är gedigen och stor, säger Marcela Sylvander och tillägger:

– Det är ett internt pågående arbete och en intern översyn. Saker kan ändras. Det slutgiltiga förslaget är inte klart ännu.

Projektet ska vara avslutat i slutet av juni 2017. Men det finns planer på att presentera grunderna i ledningsutredningen i samband med budgetunderlaget för 2018 som överlämnas till regeringen i början av mars.

Marcela Sylvander

Foto: FM

JOSEFINE OWETZ

> NOTISER

TRÖGT FREDSARBETE I MALI

De områden som i dag inte omfattas av fredsavtalet i Mali måste involveras om den långdragna konflikten i landet ska kunna lösas. Den slutsatsen drar FOI i en ny rapport. Enligt rapportförfattarna går införandet av det freds-

avtal som 2015 slöts mellan regeringen och två rebellgrupper trögt. Man har bland annat svårigheter att avvärja rebeller och att öka styrningen i landets norra delar, men det är bara en del av problemet. Även om

avtalet följdes skulle det ändå inte leda till en hållbar fred i landet eftersom fredsavtalet inte täcker alla konfliktområden. En konflikt som ligger utanför är den mellan nord och syd med tuareger som vill ha en själv-

ständig stat. För att nå framgång i Mali krävs att dialogen utökas till att även omfatta de delar som i dag inte berörs i fredsavtalet, menar rapportförfattarna. (LS)

"Trump oroar inte USA:s officerskår"

Valet av Trump är inget som USA:s officerare generellt oroar sig för. För svensk del finns däremot all anledning att följa den nye presidentens syn på Nato och Europa. Det säger Hans Ilis-Alm, chef för svenska samverkanskontoret vid US Central Command, Centcom.

Hans Ilis-Alm tillträdde tjänsten på Centcom i Tampa, USA, i augusti och var på plats under presidentvalet. Han säger att Centcom, i egenskap av militär organisation, självklart inte har någon officiell hållning till valresultatet, men att intresset för valet har varit stort bland hans amerikanska kollegor.

– Jag bedömer att majoriteten av amerikanska officerares politiska hemvist generellt är republikanerna, därmed inte sagt att alla är Trump-anhängare. Obama har gjort en del drag som varit mindre populära i försvarskretsar, som att dra sig ur Irak innan irakierna själva var mogna att ta över, men det är förstås lätt att vara efterklok, säger Hans Ilis-Alm.

– Nu följer många händelseutvecklingen för att se vad Trump kommer att realisera av det han sagt att han ska göra. En stor fråga är om Försvarsmakten kommer att få tillräckliga resurser för att lösa sina uppgifter. Min tolkning är att många uppfattar att det haltar lite, men det är ju inget unikt för USA.

Avtal med Iran

Någon utbredd oro för att Donald Trump ska öka osäkerheten i världen finns inte inom den amerikanska officerskåren, enligt Hans Ilis-Alm. Han påpekar att läget redan är spänt, med exempelvis

Donald Trump och USA:s nominerade försvarsminister James Mattis.

Syrien och Ukraina, och att det är oklart vilken bästa strategin framöver är.

– Om det är eftergifter eller konfrontation som ökar spänningarna är det ingen som vet. I media pågår däremot en het diskussion om huruvida Trump kommer att riva upp avtalet med Iran och vad det i så fall kan få för konsekvenser.

Centcom är en militär regional stab (combatant command) under ledning av en fyrstjärnig general. Stabens ansvarsområde omfattar 20 länder, från Egypten i väster till Pakistan och Kazakstan i öster, med tonvikt på mellanöstern. Motsvarande organisationer för andra delar av världen är Africom, Eucom Northcom, Pacom (Stilla havsregionen) och Southcom. De regionala staberna saknar egna styrkor, men beslutar kongressen om en militär insats sätts förband

sammans och ställs till aktuellt commands förfogande. I Centcom finns representation från 52 länder. Det svenska kontoret med fyra medarbetare tillkom som en direkt effekt av terrorattackerna den elfte september 2001. Bemanningen har dock varierat under årens lopp.

Problemlösning

– Min uppgift är att samla information och rapportera hem till Sverige och att företräda Försvarsmakten och Sverige i olika sammanhang. Jag är också med och stödjer våra svenska insatta enheter med de problem som behöver lösas på Centcom-nivå och det kan handla om allt från krypteringsfrågor till mellanstatliga avtalsfrågor.

Hans Ilis-Alm säger att han i nuvarande tjänst har stor nytta av sina tidigare uppdrag, bland annat inom special- och jägarförband,

EU:s militära stab i Belgien, masterstudier vid US Naval war college och Högkvarterets ledningsstab.

– Att ha tjänstgjort inom specialförband ger en förståelse för hur det är längst ut på linan. Men här jobbar vi på en ganska hög strategisk nivå och jag har nytta av allt jag gjort tidigare.

För svensk del, säger han, finns all anledning att följa hur Trump kommer att hantera Nato. Den blivande presidenten har under sin valkampanj upprepade gånger sagt att Europa måste ta större ansvar för sin egen säkerhet och sluta åka snålskjuts på USA. Enligt Natos inriktning ska varje medlemsland avsätta två procent av BNP till försvaret, men det är inte alla som gör.

"Mer allvar nu"

– Den här diskussionen är visserligen inte ny, men det känns som att det är mer allvar nu. Sedan återstår att se vilka konsekvenserna blir för dem som inte följer det.

Hans Ilis-Alm berättar att det nu pågår intensiva förberedelser på Centcom för att briefa den tillträdande presidenten och hans administration om regionen och de operationer som Centcom leder.

– Man följer också vilka rådgivare Trump tillsätter med stort intresse. De militärer som nämnts för olika poster är alla högt respekterade och välrenommerade officerare.

Hans Ilis-Alm

LINDA SUNDGREN

> NOTISER

EU-KOMMISSIONEN FÖR STARKARE FÖRSVARSSAMARBETE

Den 30 november enades EU-kommissionen om att stödja förslaget om en europeisk handlingsplan för att skapa ett försvarsmässigt starkare och mer effektivt Europa. I handlings-

planen föreslås bland annat inrättandet av en europeisk försvarsfond för forskning och förmågutveckling. Fonden ska ledas av en styrelse sammansatt av delegater från olika länder

som tillsammans bedömer vilka projekt som bäst kan gynna europeiska intressen och som därmed bör stödjas. (LS)

ROMULO ENMARK FÅR

Försvarshögskolans (FHS) rektor, Romulo Enmark, har fått förlängt förordnande. Därmed sitter han kvar som rektor i ytterligare tre år fram till 31 december 2019. Det beslutade reger-

Foto: Norska flygvapnet

Bild från den norska pilotens hjälmsikte visar Jas 39 Gripen som en grå skugga.

Två stridsflygplan nära krock vid flygövning i Luleå

Ett Jas-plan och ett norskt F16-plan var nära att kollidera vid en övning i maj i fjol. Enligt Haverikommissionens slutrapport kan planen ha varit så nära varandra som 30 meter. Tillbudet tros ha berott på bristande förberedelser.

Det var i maj förra året som ett Jas 39 Gripen och ett norskt F16-plan var nära att krocka med varandra under flygövningen Arctic Fighter Meet vid F21 i Luleå. Syftet med övningen är att ge mindre erfarna piloter möjlighet att möta andra

kvalificerade flygplanstyper under övning i luftstrid.

Flygincidenten inträffade efter avslutad luftstridsövning i samband med hemflygning till Kallax flygplats, och skedde under så kallad roteflygning – då två flygplan medvetet flyger i formation.

Statens haverikommission har nu utrett incidenten, som bedöms som allvarlig. I slutrapporten står det att förvirring i kommunikationen uppstod i samband med landningen och piloterna förlorade varandras positioner. Den norske piloten överraskades då han plötsligt uppträckte Jas-planet i form av

en mörk och suddig skugga i ett moln intill sig. Piloten gjorde då en kraftigt undanmanöver.

Brister i förberedelserna

I rapporten framgår det att det fanns flera bakomliggande orsaker till tillbudet. Bland annat fanns det inte tillräckligt många erfarna piloter vid divisionen, vilket lett till vissa brister i flygträningen för de mindre erfarna piloterna. En annan bidragande orsak till händelsen var brister i förberedelserna och riskanalysen inför övningen. Den norske piloten hade inte fått ett fullständigt klarläggande om innebör-

den av den svenska stridsledningens anvisningar, står det i rapporten.

I rapporten framkommer det att planen var så nära varandra som 30–60 meter. Ett andra kollisions-tillbud, som piloterna inte uppfattade själva, ska också ha ägt rum under samma flygning.

Statens haverikommission rekommenderar nu att Försvarsmakten åtgärdar flera säkerhetsbrister. Bland annat ska det tillses att utländsk militär som deltar i flygövningar ska få bättre utbildning i de svenska förhållandena med integrerat luftrum.

JOSEFINE OWETZ.

FÖRLÄNGT

ingen den 24 oktober. Han tillträdde rektorstjänsten på FHS i januari 2011. Tidigare har han bland annat varit rektor på högskolan i Halmstad och prorektor på Högskolan i Borås. (LS)

UNIK FLYGSIMULATORÖVNING

Under två dagar i månadsskiftet november–december genomförde Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) en övning med FOI:s flygsimulator i Kista. Under övningen kopplades riktiga

flygplan i luften ovanför Indiana, USA, samman med bemannade flygsimulatorer och datorgenererade motståndare i samma scenario. Sverige deltog med två virtuella Jas gripen. Övningen

var ett samarbete mellan FOI och US air force research laboratory och styrdes från I/ITSEC, världens största mäsas och konferens för simulering och träning i Orlando, Florida. (LS)

”Sverige har tappat avsevärt i försvarsformåga”

FOI-forskare om försvarsbudgeten

”Pengarna räcker inte”

Svenska försvaret halkar efter andra länder och anslagna medel räcker inte för att leva upp till försvarsbeslutet 2015. Det hävdade forskare på ett seminarium hos Folk och Försvar. Försvarets planeringschef var dock av annan åsikt.

Under ett seminarium hos Folk och Försvar i november presenterade överingenjör Peter Nordlund vid FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut) rapporten *Mindre försvarsmateriel och organisation för pengarna*. Den innehöll bland annat en sammanställning av försvarsutgifter i olika länder åren 2000 till 2015 baserade på siffror från Sipri (Stockholms internationella fredsforskningsinstitut). Medan USA och länder i Europa och Norden (exklusive Sverige) ökat med 44 respektive 16 och 19 procent har Sverige backat 14 procent.

– Utan att vara alltför oförsiktig vågar jag nog säga att Sverige har

tappat avsevärt i försvarsformåga, sa Peter Nordlund.

Han visade bland annat hur materielstocken i det svenska försvaret stadigt minskat sedan slutet av nittioalet, varav nedgången de senaste sju åren varit tolv procent. En orsak till tappet uppgavs vara att försvaret inte kompenseras för den snabba prisutvecklingen.

Fyra gånger högre

– Styckprisutvecklingen på försvarsmateriel är, försiktigt räknat, tre till fyra procent högre än den allmänna prisutvecklingen. Att tro att man kan behålla en oförändrad materielstock och organisation enbart genom att erbjuda anslagsökningar i takt med den allmänna inflationen är orealistiskt, sa han.

Men det är inte bara Sverige som minskat mängden materiel, konstaterade Peter Nordlund, det har de flesta länder tvingats göra.

– Alla vill vara så bra rustade som möjligt när de möter en mot-

ståndare. Därför vill man köpa den bästa materielen och det blir oerhört kostnadsdrivande. Ett sätt att minska materielkostnaderna är att satsa på kvalitet istället för kvantitet. I stort sett alla länder går åt det här hållet, men Sverige har minskat mycket mer än andra.

Peter Nordlund sa också att man i Sverige varit dåliga på att utnyttja möjligheten att behålla gammal materiel för att kompensera minskad nyanskaffning.

– Vi såg att andra länder ofta väljer att behålla materiel längre och använder flera generationer samtidigt. I Sverige har vi behållit en relativt hög omsättningstakt, inte minst vad gäller inhemskt producerad materiel.

– Mitt svar på frågan som det här seminariet ställer, räcker pengarna, måste bli nej, de räcker inte.

Med på seminariet var även brigadgeneral Rickard Askstedt, planeringschef vid Försvarsmakten. Han ansåg visserligen att de ekono-

miska ramar som försvarsmakten har att rätta sig efter är för snäva, men att myndigheten ändå kommer att leva upp till uppsatta mål.

Ofinansierade materielprojekt

– Vi kommer att klara av att leverera enligt de politiska beslut vi har att hålla oss till. Men att säga att vi kommer att göra det med lätthet vore en kraftig överdrift, sa han.

Rickard Askstedt räknade också upp en rad materielprojekt som inte är finansierade, både fram till år 2020 och åren därefter. Dit hör bland annat fortsatt renovering av stridsfordon, nyanskaffning av handeldvapen, sambandssystem, soldatutrustning, ammunition och omsättning av ytterligare två ubåtar.

– Om dessa behov inte kan omhändertas kommer vi att successivt utsätta oss för ökade risker, sa han.

LINDA SUNDGREN

> NOTISER

FÖRSENADE FÄLTMÖSSOR TILL ARBOGA

I slutet av november levererades 86 000 fältmössor M/90 till Försvarsmaktens centrallager i Arboga. Egentligen skulle mössorna ha skickats ut redan i maj, men det tog längre tid än beräknat för leveran-

tören att klara de krav på fyrfärgskamouflage som Försvarets materielverk (FMV) ställer. Det uppger FMV på sin hemsida. Fältmössan har tidigare kritiserats för att vara för liten och krymper i tvätten.

De nya kepsarna är därför aningen större än de gamla. Det kommer dock dröja ytterligare innan mössorna är inlagda i Prio och kan beställas av förbanden. (LS)

FINSKA REPÖVNINGS

I slutet av november genomförde finska soldater en repetitionsövning tillsammans med svenska soldater i Kvarn utanför Motala. Det var första gången ett finskt förband genomförde en krigsförbandsövning utomlands. Soldaterna

IT-teknik på morgondagens slagfält

Försvarsmakten är beroende av internetbaserad kommunikation och teknik, trots sårbara system och risk för läckor. Myndigheten behöver förbättra säkerheten men också acceptera att nätbaserad information aldrig kan skyddas helt.

Det här framgår av en avhandling om IT-säkerhet som lades fram vid Försvarshögskolan under hösten. Författare är major Johan Sigholm, försvarsingenjör och före detta underrättelseofficer vid Must säkerhetskontor.

– Lite hårdtaget kan man säga att man inom försvaret helst vill klippa av sladdarna och låsa in datorerna i säksskåp för att garantera säkerheten. Men här tror jag att vi behöver tänka om och hitta en modell där informationen i våra olika IT-system ges ett tillräckligt skydd i förhållande till den faktiska risken de utsätts för så att de även möter kraven på användbarhet i framtida insatser, säger Johan Sigholm.

Han framhåller att Försvarsmakten redan i dag är helt beroende av IT-baserad teknik i allt från logistikhantering och vapensystem till sambandsverksamhet och personalärenden. Och det är en utveckling som, enligt honom, varit nödvändig.

Kompenserar nedskärningar

– IT-tekniken har i viss mån kompenenserat för de stora nedskärningar som gjorts sedan Berlinmurens fall. Men då tekniken utvecklas i snabb takt måste vi hitta nya lösningar för att hänga med, så att systemen även fortsatt kan leverera maximal operativ effekt. Det kan exempelvis

innebära att militära krav införs i civila teknikstandarder, för att underlätta bruk av framtida produkter från den kommersiella marknaden.

I avhandlingen Secure tactical communications for inter-organizational collaboration, som lades fram i november, har Johan Sigholm studerat morgondagens IT-teknik och vad den kan tillföra Försvarsmakten. Han drar slutsatsen att IT-baserad teknik och kommunikation kommer att spela en viktig roll på framtida slagfält, bland annat genom så kallade mobila ad hoc-nätverk och mjukvaruradio, där radioapparaterna mer och mer börjar likna smarta mobiltelefoner.

Kommunikation utan basstation

– Nya nätverkstyper gör det möjligt för fordon och soldater att kommunicera med varandra, för att exempelvis dela en lägesbild över långa avstånd och utan krav på existerande infrastruktur såsom basstationer. Tekniken är omogen men har stor potential och det pågår utveckling i flera länder.

Men Johan Sigholm framhåller också att det finns problem med det ökande teknikanvändandet och att systemen är mer eller mindre sårbara för avlyssning, läckor och sabotage.

– Det går aldrig att skydda sig från det här till hundra procent, men det går att göra systemen betydligt mer robusta än vad de är i dag. Försvarsmakten skulle komma längre genom att utöka samarbetet med civila universitet och högskolor. Det är där den stora utvecklingen sker och med deras hjälp skulle försvaret kunna hitta system som levererar mer militär nytta och

Johan Sigholm (tv), ny doktor i IT-säkerhet vid FHS, och professor Gurpreet Dhillon från Virginia Commonwealth University, USA. Dhillon var Sigholms opponent vid disputationen.

kanske bidrar till helt nya förmågor, säger han.

Hämmande effekt

En annan aspekt av IT-säkerheten som tas upp i avhandlingen är skyddet av den personliga integriteten och hur ökad kontroll kan ha en hämmande inverkan. Ett exempel är en incident i Afghanistan 2008. Några av soldaterna i det svenska förbandet ansåg att den bild av olika eldöverfall som spreds av Försvarsmakten var felaktig och kontaktade därför en reporter på Svenska dagbladet via en privat e-postadress. Försvarsmakten gick då in i systemet för att ta reda på vem som hade pratat med pressen.

– Frånsett att det sannolikt var grundlagsvidrigt att efterforska källan, riskerar en sådan övervakning att få en hämmande effekt på officerare och soldater. Från forskning på arbetsplatser vet vi att överdriven övervakning påverkar anställda negativt och gör folk mindre benägna att ta initiativ och fatta beslut. En sådan utveckling skulle gå rakt emot den uppdrags-taktik som försvaret tillämpar, som ger enskilda officerare stort ansvar att själva agera. Det riskerar även att rasera det förtroende som krävs mellan underlydande och dennes chef.

LINDA SUNDGREN

SOLDATER I KVARN

kom från Gardesjägerregementet i Helsingfors samt förband ur Livgardet. Övningen, som hade planerats i över ett år, handlade om strid i komplexa miljöer och hölls i Markstridsskolans strid-i-bebyggelseanläggning. (LS)

KRIGSNOSTALGI PÅ NÄTET

Inom projektet Vår historia satsar Försvarsmakten på information och nostalgi från efterkrigstiden. I filmer, bilder och artiklar beskrivs försvarets historia efter 1945 och flera berättelser framställs av dem som var med

när det hände. Bland annat beskrivs uppbyggnaden av vinterförmågan och det svenska kärnvapenprogrammet. Man har också låtit producera filmer om hur försvaret hade kunnat fungera om Sverige blivit indraget i ett krig

under åttiotalet. I serien, som består av åtta filmer, blandas arkivmaterial med nyproduktion. Ett nytt avsnitt ska publiceras varje vecka samtidigt som nya artiklar läggs ut. (LS)

Snart snabbköp på alla förband

Till årsskiftet kommer alla förband utom ett att åter ha snabbköp. Enligt Jan Wirström på ledningsstaben är nöjdheten med det nygamla systemet stort.

– Det fungerar så oändligt mycket bättre än det gjorde i Prio, säger han.

Under 2010 lades de lokala snabbköpen för förbrukningsartiklar ner på förbanden. Beställningar skulle istället ske i Prio med inloggning och kundvagn. Men det blev ett administrativt tungrovt och tidsödande system där det kunde dröja veckor att få hem en spade, en ask pennor eller några flaskor skurmedel. Efter omfattande kritik, inte minst i förra FM-vind-undersökningen, beslutades att snabbköpen skulle återinföras. Till årsskiftet kommer samtliga förband utom ett ha upprättat ett lokalt förråd med förbrukningsmateriel.

Positiv respons

– Det är bara Eksjö som inte hinner klart, säger Ralf Engelman på FMlog. De väntar på en utbyggnad av ett serviceställe men de är klara med vilket sortiment de ska ha.

Responserna från förbanden på snabbköpens återkomst har, enligt såväl Jan Wirström som Ralf Engelman, varit mycket positiva. Att slippa kränglet i Prio underlättar vardagen och de skuggförråd som flera förband byggt upp för att runda den omständliga IT-processen är på väg att avvecklas.

– Flera förband har lämnat tillbaka sina förråd till förråden. När materielen ändå är tillgänglig finns ingen anledning att lagra själv, det är ju ändå gratisvaror. Genom att

2010 lades snabbköpen på förbandet ner. Kritiken mot beslutet har varit omfattande och vid årsskiftet kommer samtliga förband återigen att ha lokala förråd med förbrukningsmateriel.

lämna in det till förråden frigör ytor som de kan använda till annat, säger Jan Wirström.

Olika varianter

Förbanden har valt att införa olika varianter av snabbköp. Medan vissa har bemannade förråd dit förbandspersonalen själva kan gå in och plocka från hyllorna (Halmstadsmodellen) har andra infört ett system där beställningarna mejlas till förrådet i förväg (Bergamodellen).

– Vi förespråkar Halmstadsmodellen eftersom vi vill att man ska sträva efter minsta möjliga administration. Men även Bergamodellen är avsevärt mycket enklare än kundvagnen i Prio. Det räcker med ett mejl på några rader så kan man hämta ut grejerna dagen efter, säger Jan Wirström och fortsätter:

– Vissa förband har gjort varianter på de här modellerna. På ett ställe har man en turbil som kör ut beställningarna som paketleveranser. På ett annat får kunderna själva gå in i förråden med passerkort och på egen hand plocka det de behöver. Genom passerkorten kan man spåra vem som varit där och på vilka tider, men systemet bygger också på ett förtroende.

Begränsande listor

Till skillnad mot de gamla snabbköpen, där förbanden själva bestämde vad som skulle köpas in, har man infört en lista på vad lokala förråd får innehålla. Listan omfattar runt 500 artiklar och på Högkvarteret räknar man med att ett normalstort förband tillhandahåller cirka 150 artiklar.

– Vad man väljer att ta hem beror på verksamheten, säger Jan Wirström. Ett Norrlandsförband har troligen mycket vinterutrustning medan ett som ligger på kusten har fler sjöartiklar. Problemet med de gamla snabbköpen var att man inte hade kontroll över vad förbanden köpte och ibland beställdes stora leveranser av något som man sedan bara använde en bråkdel av. Det blev oerhört kostnadsdrivande.

Jan Wirström

LINDA SUNDGREN

> NOTISER

GRANAT I OXDJUPET DESARMERAD

I samband med att Sjöfartsverket genomförde mätningar i Vaxholmsområdet upptäcktes en gammal granat på botten i färjeleden i Oxidjupet. Under ledning av Fjärde sjöstridsflottillen genomfördes en röjdykaroperation

för att desarmera sprängladdningen.

– Eftersom den var så kraftigt beväxt gick det inte att avgöra om den var skarp och därför måste vi utgå från att den var det, säger Rebecka Landberg, informationschef på Berga.

Granaten låg intill en kaj och fick av säkerhetsskäl flyttas längre ut från land innan den sprängdes. På grund av den kraftiga påväxten gick det inte att identifiera granatens ursprung eller ålder.

– Men eftersom den påträffades i ett tidigare militärområde där granater hanterades kommer den med största sannolikhet från den verksamheten, säger Rebecka Landberg. (LS)

Moderna hjälmar till Jas Gripen E

Jas Gripen E kommer att förses med nya modernare pilothjälmar med mörkerför-måga och uppdaterad teknik. Köpet innebär också att en framtida hjälmbrist avhjälpas.

Den nya hjälmen har samma grundutförande som den modell som används i Jas Gripen i dag. Men tekniken är modernare vilket bland annat gör det lättare att upptäcka fientliga plan och att avfyrningen av robotar går snabbare. Största förändringen är dock att hjälmarna förses med inbyggt mörkerseende.

Risk att bli föråldrad

Till en början räknade Försvarsmakten med att kunna klara sig med de pilothjälmar som i dag används i Jas Gripen modell C och D. Men en utvärdering visade att en sådan lösning var behäftad med stora

”Varje hjälm kostar mellan fyra och fem miljoner kronor”

brister, inte minst eftersom nuvarande system skulle hinna bli föråldrat innan E-modellen levereras.

Svårt att komma i takt

– Långa utvecklingstider och att det tar många år innan ett system kommer i operativ användning är alltid ett bekymmer och det är svårt att komma i takt med tekniken, säger Leif Drougge, biträdande projektledare för Gripen E på Försvarets materielverk (FMV). Men med den beställning vi nu gjort kommer vi att göra det.

Ordern ska också motverka en framtida hjälmbrist.

– Nu får vi en kvantitet av hjälmar som överensstämmer med antalet plan plus en reservdelsmängd, säger Leif Drougge. De gamla hjälmarna kommer att fortsätta användas i modell C och D.

Brasiliansk tillverkare

Varje hjälm kostar mellan fyra och fem miljoner kronor. Hela ordern är värd cirka 119 miljoner kronor och levereras av Saab mellan 2022 till 2026, i takt med införandet av Jas Gripen E. Tillverkare av de nya skärmarna är brasilianska AEL Sistemas som ska leverera hjälmarna till både det brasilianska flygvapnet och till Sverige.

– Den här hjälmen blir standard-system och kommer att vara möjlig även för andra länder som använder Jas att köpa in, säger Leif Drougge.

LINDA SUNDGREN

Ökad trivsel i Försvarsmakten

Resultaten från 2013-års medarbetarundersökning i Försvarsmakten, FM-vind, avslöjade en organisation med omfattande problem.

Årets medarbetarundersökning

visar att arbetsklimatet har förbättrats inom samtliga undersökta områden, däribland uppfattningen om närmaste chef, arbetslaget och Försvarsmakten som helhet. Men allt är inte positivt och det finns fortfarande behov av åtgärder. Det

uppger Försvarsmakten på sin hemsida. Officerstidningen återkommer med fler resultat från undersökningen när rapporten är offentliggjord.

LINDA SUNDGREN

Leverans av nya marschkängor

Har du haft brist på 90-kängor på ditt förråd? Du är inte ensam, men nu har de kommit.

Förseningar på grund av upphandlingsstrul har gjort att leveranserna

till förbanden har dröjt. Men för några veckor sedan kom den första leveransen av nya kängor till Försvarsmaktens centrallager, skriver FMV på sin hemsida. Prioriteringen i de första leveranserna ligger på

vintervarianten av Marschkänga 90 och Vinterkänga m/90. Totalt kommer närmare 90 000 par kängor att levereras under perioden oktober 2016 till september 2017.

JOSEFINE OWETZ.

Vaga regler för isbrytning i skärgården

I januari omkom en skridskoåkare utanför Muskö efter att ha kört ner i en isränna bruten av marinens fartyg. Inför årets vintersäsongs uppmannas försvarets fartyg att öppna isen med eftertanke.

Den 26 januari påträffades en skridskoåkare död i en isränna utanför Muskö. Rännan hade brutits av HMS Trossö. Händelsen polisanmäldes men förundersökningen lades ner och något åtal väcktes aldrig. Däremot uppmärksammades att regelverket kring brytning av isrännor i skärgården är ottydligt.

– Vi vände oss till Sjöfartsverket för att få hjälp att tolka reglerna, men de sa samma sak som oss, att det inte är klart vad som gäller, säger Henrik Undén, på Prod marin.

Inga regeländringar

En myndighetsöverskridande arbetsgrupp bildades där Försvarsmakten, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, sjöpolisen och Länsstyrelsen verkat för att höja säkerheten under kommande issäsong och förebygga olyckor. Några regeländringar har inte kommit till stånd, men Sjöfartsverket går ut med information via skridskoföreningar om riskerna med isrännor i skärgården. Man informerar även sjöfarten. Hos Prod marin planerar man ett utskick till marina förband om att bryta rännor med försiktighet.

– Men att införa något system för att meddela allmänheten varje gång vi bryter is är inte möjligt. Några sådana informationskanaler finns inte, säger Henrik Undén.

LINDA SUNDGREN

KUSTROBOT ÅTER I FÖRSVARSMAKTEN

I november gick Försvarsmakten ut med nyheten att markbaserad kustrobot, Robot 15, återinförs. Genom återinförandet kommer Försvarsmakten åter att kunna skjuta sjömålsrobot (RBS 15) från land mot mål till sjöss

på stora avstånd, vilket ger en ökad flexibilitet och förmåga till sjömålsstrid, skriver Försvarsmakten på sin hemsida. Systemet är återskapat av bland annat delar av det tidigare nedlagda kustrobotbatteriet. (JO)

NY MALISTYRKA PÅ PLATS

Den femte december överlämnade chefen Mali 04, överstelöjtnant Jonas Nilsson, den svenska fanan till överstelöjtnant Per Nilsson som leder kontingent Mali 05. Såväl avgående som tillträdande förband kommer från

P7 i Skånska Revinge. Svenska Malistyrkan omfattar underrättelseförband i Timbuktu, logistikstöd i huvudstaden Bamako och officerare i stabstjänst. (LS)

Foto: Clas-Inge Karlsson – SWEDEC

MILITÄRA FÖRORENINGAR

– *en säkerhetsrisk*

Oexploderad ammunition och brandskumskemikalier är ett hot mot både hälsa och miljö. Det konstaterar Riksrevisionen i en rapport. Nu pågår en omfattande kartläggning för att få hela bilden av militära föroreningar, men forskare hävdar att myndigheterna missar viktiga risk- och miljöaspekter.

Militär verksamhet orsakar en hel del föroreningar med allt från oljespill vid bränslehantering till oexploderad ammunition på övningsfält och hälsovådliga kemikalier efter brandsläckningsskum på flygplatser. Nu pågår omfattande kartläggningsarbeten inom både Försvarsmakten och Fortifikationsverket för att utröna hur stora problemen egentligen är.

– Vi har ett register från nittio-talet med ett stort antal föroreningar som vi nu reviderar utifrån dagens lagstiftning, säger överstelöjtnant Karl Andersson vid Prod infra. En del föroreningar behöver också klassas om eftersom vi fått mer kunskap om vissa ämnen.

ENLIGT RIKSREVISIONENS RAPPORT har Försvarsmakten hittills identifierat runt 2 200 potentiellt förorenade områden. Hur många av dessa som är sanerade vet FM inte, men det som pekas ut som den stora utmaningen för myndigheten är identifiering och hantering av platser där PFAS-haltigt brandsläckningsskum använts. Brandsläckningsskum som innehållande högfluorerade ämnen, PFAS, är förbjudna inom EU sedan 2008 men på grund av den långa nedbrytningstiden finns det fortfarande kvar i naturen. Ämnena kan vara skadliga för både människor och miljö och kan lagras i kroppen under lång tid. Försvarsmakten uppskattar att PFAS-haltigt brandsläckningsskum har använts vid cirka 25 större brandövningsplatser, mellan 25 och 30 flygbaser, vid incidenter och haverier, i bergrum samt vid övningar utanför brandövningsplatser.

– Det här är en stor utmaning för oss och vi vet inte exakt hur stora områden det handlar om, säger Karl Andersson. Men jag vill framhålla att brandsläckningsskummet var tillåtet under de år som vi använde det.

ETT OMRÅDE SOM drabbats är Ronneby. Där är vattentornet i Brantafors stängt sedan 2013 efter att förhöjda halter av PFAS uppmäts. Orsaken uppges vara Försvarsmaktens brandövningsplats på F17 som började använda PFAS-haltigt brandsläckningsskum i mitten av åttiotalet. I FM:s delårsbokslut för 2016 var 74 miljoner avsatta för skadestånd i anslutning till tre flygplatser (Tullinge, Luleå samt Ronneby). Vad den totala notan för PFAS kommer att hamna på är det ingen som vet.

– Problemet är att det inte finns några kända saneringsmetoder för PFAS. Det går att rena vatten som man tar upp med kolfilter men det fungerar inte för hur stora vattenmängder som helst, säger Karl Andersson.

Fortifikationsverkets främsta problem, enligt Riksrevisionens rapport, är den stora mängden oexploderad ammunition som finns på myndighetens mark. Fortifikationsverket äger de fastigheter och den mark som Försvarsmakten nyttjar och när försvaret lämnar ett område övergår ansvaret för marken till Fortifikationsverket. Sedan början av nittio-talet har cirka 15 000 hektar övningsmark avvecklats.

– VI HÅLLER PÅ med en kartläggning av dessa områden men det kommer ta tid innan vi är klara, säger Patrik Blomander på Fortifikationsverket. Vi började för tre år sedan och räknar med att det tar minst fem tio år till.

Fredrik Johnsson arbetade tidigare vid Totalförsvarets ammunition- och minröjningscentrum, Swedec. Sedan ett år tillbaka doktorerar han vid Försvarshögskolan och Lunds universitet om hur risken med oexploderad ammunition ska hanteras av samhället.

FAKTA: Brandskum med PFAS

PFAS, per- och polyfluorerade alkylyror, är samlingsnamnet för minst 800 högfluorerade industriellt framställda kemikalier varav många är giftiga. Vissa har använts i 50 år på grund av sin förmåga att stöta bort vatten, fett och smuts. Kemikalierna finns bland annat i textil- och läderprodukter, papper och rengöringsmedel. Den farligaste av dem, PFOS, är den enda som förbjudits i EU.

Mest uppmärksammat har PFAS blivit för att det använts i vissa typer av brandsläckningsskum. PFAS bryts ned extremt långsamt och finns i dag i både grund- och dricksvatten. Flera vattentäkter i Sverige har fått stängas på grund av förhöjda halter av PFAS. PFAS har i djurförsök visat sig ge effekter på reproduktion, immun- och hormonsystem och mycket tyder på att människor påverkas på samma sätt.

Många svenskar dricker vatten som innehåller PFAS. Enligt Livsmedelsverkets kartläggning finns PFAS eller misstänks finnas i 109 olika dricksvattenanläggningar i 65 olika kommuner. Sammanlagt förser de 3,6 miljoner svenskar med dricksvatten.

Källa: Naturskyddsföreningen

– I genomsnitt kan man räkna med att tio procent av all ammunition som försvaret skjutit inte har fungerat, säger han. När Försvarsmakten lämnar ett område görs en grovstädning av oexploderad ammunition på ytan men det är långt ifrån all ammunition som påträffas.

Fredrik Johnsson pekar på tre typer av risker med oexploderad och dumpad ammunition. Att ammunitionen plockas upp och används otillbörligt. Skador på miljön när tungmetaller och föroreningar läcker ut i naturen liksom risken att någon skadas om ammunition exploderar.

– VI HAR FÅ registrerade olyckor av den här typen i Sverige i modern tid, men genom avyttringen ökar allmänhetens tilltro till de här områdena vilket också ökar riskerna. I USA har över 1 000 militärbaser avvecklats och där har det inträffat flera olyckor med gammal ammunition som detonerar.

Såväl Fortifikationsverket som Försvarsmakten och Fredrik Johnsson framhåller att ett övningsområde aldrig kan bli helt rent från oexploderad ammunition. Beroende på markförhållanden och ammunitionstyp kan ammunition tränga flera meter ner i marken vilket inte är möjligt att omhänderta. Det går heller inte att täcka in hela den yta i anslutning till ett övningsområde som kan vara kontaminerat.

– För att slippa framtida komplikationer säljer vi aldrig belastad mark till den privata marknaden, bara till kommuner, säger Patrik Blomander. Är marken röjd kan vi däremot sälja även till den privata marknaden. Hur stora saneringsinsatser som är aktuella för ett visst område beror på vad marken ska användas till och vilket avtal vi gör med köparen.

Men några fastställda kriterier för vilka åtgärder som ska vidtas för att ett område ska bedömas som säkrat finns inte.

– I DAG FINNS INGEN definierad acceptabel risk från explosiva kvarlämningar vilket gör att det saknas en gemensam grund för kravställning, kvalitetskontroll, prioritering, ambitionsnivå och så vidare, säger Fredrik Johnsson. Myndigheterna måste ta ställning till vad som är tillräckligt säkert, alltså vilka kvarvarande risker vi

REPORTAGE

kan acceptera utifrån ett svenskt samhällsperspektiv och relaterat till den nya markanvändningen. De beslut vi fattar i dag måste vi kunna leva med i generationer.

En annan svårighet kring militärt förorenad mark är ansvarsfrågan, något som Riksrevisionen lyfter fram. Även Fredrik Johnsson menar att det är ett problem och säger att det kan skapa svårigheter längre fram.

– Låt säga att det sker en olycka på avvecklad mark om 20 år och någon kommer till skada, vems är då ansvaret? Är det Försvarsmakten som sköt där, Fortifikationsverket som sålde marken, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som gav tillstånd till röjningsföretaget, företaget som anlätades för att sanera marken, den nye fastighetsägaren? Den här frågan finns inget svar på, säger han.

FREDRIK JOHNSSON TYCKER att Riksrevisionen ger en bra beskrivning av problemen i sin rapport, men att granskningen missar ett par viktiga aspekter av militära föroreningar. Bland annat det som rör förorenade sjöar.

– Vi har i dag över 100 dumpningsplatser i svenska insjöar där vi vet att försvaret dumpat ammunition och det handlar om flera tusen ton. Genom att utelämna det här från rapporten riskerar myndigheterna att missa dessa föroreningar i kartläggningar och saneringsplaner.

Ett annat område som inte berörs, menar Fredrik Johnsson, är den problematik som följer av att oexploderad ammunition inte definieras som en miljöfara.

– Oexploderad ammunition betraktas inte som en föroreningskada utan som ”något annat” som kan medföra fara för människors liv och hälsa. Detta innebär att problematiken inte redovisas i myndigheternas register över föroreningar och kostnadsskattningar för saneringsåtgärder. Om denna definitionsmissa inte rättas till kommer statens åtgärder för budgeterade medel för sanering inte att täcka hela problembilden, säger han.

Fredrik Johnsson

Foto: Privat

ATT SANERA ÄR mycket resurskrävande. Riksrevisionen skriver i sin rapport att Försvarsmakten gjort avsättningar på sammanlagt 140 miljoner kronor för saneringar under perioden 2016 till 2023. Det påpekas dock att avsättningen utgår från myndighetens förmåga att betala, inte från det samlade saneringsbehovet.

– Vi följer den politiska styrningen som säger att sanering ska ske i den mån ekonomin tillåter, säger Karl Andersson.

LINDA SUNDGREN

Panasonic BUSINESS

Panasonic Toughbook och Toughpad

Utvecklade för att prestera – oavsett utmaning

Extrem hetta eller kyla. Spöregn, snöfall eller strålände solsken. Sand, lera, berg och dalar. Militära trupper kan befinna sig i de allra tuffaste miljöer – därför måste verktygen de har med sig klara detta. Panasonics sortiment av stryktåliga plattor och datorer klarar att prestera under förutsättningar där andra ger upp. Utvecklade för att vara tåliga inifrån och ut är enheterna redo för varje uppdrag och är den självklara partnern för försvaret.

Upptäck vad våra enheter kan göra för dig.

Ring 08-680 26 00

Mejla toughbook.nordic@eu.panasonic.com

Besök www.toughbook.eu

Toughpad FZ-B2, FZ-M1 och FZ-G1 med Intel® Core™ i5 vPro™-processorteknik. Toughbook CF-20 med Intel® Core™ m5 vPro™-processorteknik.

TOUGHBOOK

TOUGHPAD

Intel, logotypen Intel, Intel Core, Intel vPro, Core Inside och vPro Inside är varumärken som tillhör Intel Corporation i USA och andra länder.

ÖVNING SWENEX

Ammunition, bränsle, reservdelar, mat, transport och teknisk tjänst. För att kunna genomföra en marinövning krävs det logistikförsörjning. Det är just detta som är Marinbasens huvuduppgift på övning Swenex.

Text: Josefine Owetz **Foto:** Jonatan Bylars

”I morse hade vi en fientlig handling i ett område där vi lämnar logistik. Vi blev beskjutna av fienden”

Himlen över kuststaden Västervik är betonggrå och november-svala vindar susar genom höstträden i semesterstugornas övergivna trädgårdar. Skärgården är folktom så här års, men vid ett av de större husen precis invid havet råder det full aktivitet.

Ett tiotal soldater rör sig mellan huslängorna och på gräsmattan framför det röda boningshuset står containrar med antenner och parabolerna på taken uppställda på rad. Detta är Marinbasens framskjutna ledningsplats under övning Swenex och härifrån styr ledningsstaben sitt logistikförband och koordinerar det stöd som efterfrågas av de övriga enheterna.

Dörren till en av containrarna öppnas plötsligt och en man i grön uniform kliver ut med bestämda steg. Långa rader av flimrande skärmar skymtar bakom honom innan dörren stängs. Mannen, som heter Christian Wentzel, är chef för logistikkompaniet på Marinbasen.

Ledningsplatsen, som är mobil, kan lätt omgruppera om säkerhetsshotet förhöjs och läget så kräver, förklarar han.

Från Marinbasen deltar – förutom logistikkompaniet – även plutoner ur ekipage- och basskyddskompanierna, och tillsammans levererar och försörjer de förbanden med logistik och bastjänst.

– Vi ombesörjer i princip allt stöd som fartygen kan tänkas behöva, som förnödenhetsförsörjning i form av proviant, vapen, drivmedel, reservdelar och ammunition och dessutom transport, kommunikation och teknisk tjänst, säger Christian Wentzel.

RUNT 300 SOLDATER från Marinbasen deltar i övning Swenex, som är en årligen återkommande nationell marinövning med händelsestyrt innehåll. Personal från samtliga marina förband deltar. Det totala antalet deltagare är 2000 stycken. Fokuset ligger på att försvara det svenska territoriet och svenska intressen.

Övningsområdet sträcker sig längs Ostkusten: från Södertörn i norr, till Västervik i söder och runt Gotland. Tidigare samma morgon, på Swenex sjunde övningsdag, ledde en fientlig handling till en scenarioupbyggnad i övningen.

– I morse hade vi en fientlig handling i ett område där vi lämnar logistik. Vi blev beskjutna av fienden. Det var en krigshandling på svensk mark och innebar att övningen övergick i en kustförsvars-situation, säger Christian Wentzel.

Han går vidare in i huset. Därinne täcks ena kortsidans vägg av en stor karta över Ostkusten och dess närområde. Olika rektangulära områden är utmarkerade på kartan. Det är överlämnings-platser, eller så kallade terminalplatser, förklarar han.

– I det här området säger vi att vi kan skydda logistiköverlämningen, säger Christian Wentzel och visar med fingret runt rektangeln som är ditritad med svart tuschpenna.

– Logistiköverlämningen är känsligast. Om man misslyckas är det kört. ▶

Hamilton Diablon och Rick Williams är två av de drygt 300 soldaterna från Marinbasen som deltar i övningen.

Ledningsstabens uppgift är att koordinera stödet i tid och rum, säger han och fortsätter:

– När vi får ett behov så koordinerar vi fartyget in så att de är på samma plats som oss vid en angiven tidpunkt. Det är en utmaning, för de har ju samtidigt en uppgift ute till sjöss. Och det är ju ett taktiskt scenario, så det gäller att hela tiden under förloppet vara överens om när överlämning ska ske.

CHRISTIAN WENTZEL BÖRJADE arbeta med marin logistik 2011. Under de efterföljande fem åren har utvecklingskurvan varit brant, förklarar han. Det handlar egentligen om ett gammalt koncept, som marinen på senare år helt enkelt har återtagit.

– Hur ska Försvarsmakten göra med marin logistik i en nationell kontext? Från mottagare till leverantör. Det har jag arbetat med de senaste åren, säger han och fortsätter:

– När jag började arbeta med de här frågorna var stora delar av den marina förrådsstrukturen nedmonterad. Detta är ett återtagande som det arbetas med kontinuerligt, men det gör att vi till del är beroende av civila leverantörer och resurser för att kunna lämna stöd i dag, säger Christian Wentzel.

Men det handlar inte enbart om att koordinera – och leverera – den logistiska försörjning, den ska också göras skyddad. Till sin hjälp har logistikkompaniet basskyddskompaniet som ger eskortskydd av transporter och bevakar terminalerna när leveranserna sker. Sedan finns det även en sjöörblig del, ekipagekompaniet, som består av bogserbåt och stridsbåtar.

DRYGT TRE MIL bort, i Gamleby, har förbandet sin grupperingsplats. För att kunna ge stöd är logistikförbandet uppdelat på två fronter. Ledningsstaben i Västervik har koll på det övergripande läget och sköter den långsiktiga planering och koordineringen. Grupperingsplatsen är placerad närmare striden och har en kortare tidsrymd att förhålla sig till.

Här finns det mesta ett logistikkompani kan tänkas behöva: lastbilar, containrar med reservdelar till alla fartygssystem, tillfälliga verkstäder, tankflak. Och givetvis: förläggningstält och koktält.

Ovanför förläggningen försöker det sista dagsljuset enträget kika fram mellan den kompakt, och alltmer mörknade, gråa himlen.

Vid en av pansarterrängbilarna står Adam Jansson och lastar in materiel. Han är ställföreträdande gruppchef på basskyddskompaniet och har arbetat i Försvarsmakten i två år. Det är första gången han deltar i Swenex. ▶

Christian Wentzel

Adam Jansson är ställföreträdande gruppchef på basskyddskompaniet och deltar i Swenex för första gången.

En soldat tas om hand av plutonsjukvårdaren i ett spelat sjukvårdsmoment.

– Det har varit ett varierat tempo hittills under övningen. I natt var vi ute till sent och bevakade en eskort med logistikförsörjning. Vi har mycket vaktjänst, säger han.

EN BIT BORT, inne i ett av de gröna tälten, tar försörjnings-soldaterna Jimmy Bremberg, Ola Carlsson och Alexander Karlsson en paus. De sitter på varsin tältstäng i det uppvärmda tältet.

– Med den här boendestandarden kan vi behålla ett högt stridsvärde och har förutsättningar att vara uthålliga en längre tid. Om vi hade bott under mer fältmässiga former hade vi inte kunnat hålla på så här länge, säger Ola Carlsson.

Under övningen ansvarar de för campbyggnationen, driften av campen och stödjer försörjningen av fartyg och andra enheter.

– Om det finns en hotbild har vi eskorttjänst. Men det praktiska handhavandet skiljer sig inte åt. Det är alltid skarp försörjning när vi stödjer fartyg, oavsett om det är hemma på förbandet eller som nu under övning, säger Ola Carlsson.

Han avbryts av att en kollega öppnar tältöppningen och ropar:

– Vi har en skadad soldat!

De tre försörjnings-soldaterna är snabbt på fötter och på väg ut ur tältet. En bit bort ligger en soldat skadad på en bår. Han grimaserar illa medan han får första hjälpen av plutonsjukvårdaren.

Ett vådaskott av en kollega har träffat soldaten i benet. Den här gången är momentet spelat.

– Vi övar hur det ska gå till när en skada sker och hur den marina sjuktransporten ska koordineras. Det är första gången som vi övar det, säger Christian Wentzel.

FAKTA: Swenex 2016

En nationell marinövning som pågick mellan 14 och 23 november. Personal från samtliga marina förband deltog. Dessutom var personal från bland annat Luftstridskolan, Livgardet och Flygtaktiska staben med i övningen. Totalt deltog runt 2000 personer. Ett 20-tal större stridsfartyg som korvetter, stödfartyg, minröjningsfartyg och ubåtar samt ett stort antal stridsbåtar och bevakningsbåtar är med i övningen. Utöver fartygen deltar ett tiotal stridsflygplan från F17 och F21 samt ett par helikoptrar från Helikopterflottiljen.

Källa: Försvarsmakten.

Den skadade soldaten bärs in i ambulansen. En bit bort är en helikopterplats rekad av basskyddssoldater.

– Det beslut som är fattat är att ambulansen kör till helikopterplatsen och därifrån ska helikoptern ta den skadade till kvalificerad sjukvård, säger Christian Wentzel.

När soldaten förts i väg och lugnet åter lagt sig över gruppe-ringsplatsen, berättar Christian Wentzel att han är nöjd med förbandets deltagande i årets övning.

– Utvecklingen av den marina logistiken fortgår varje dag och har en given plats för att de marina insatsförbanden ska kunna bidra till tröskeleffekten. Marinbasen, tillsammans med övriga marina förband, utvecklar och förfinar ständigt de koncept, metoder och procedurer som måste finnas på plats för att logistikkedjan ska fungera, oavsett operationstyp, avslutar han.

Skärmningsteknik

- Avlyssningssäkra mötesrum.
- RÖS, EMP, HPM-rum för datasäkerhet med kontorsmiljö.
- Skärmningsmaterial för egenmontage: Dörrar, fönster, absorbenter, ferriter, filter, packningar, skärmväv.
- Skärmade lådor/skåp för RÖS, EMP, HPM-skydd
- Nyckelfärdiga dämpade mätthallar.

HELSINGBORG
Box 13060, 250 13 Helsingborg
042-23 50 60

STOCKHOLM
Centralvägen 3, 171 68 Solna
0727-23 50 60

Örlogshotellet Stockholms city

Förmånspris för Officersförbundets medlemmar!

Centralt, lugnt läge. Nära med
båt, T-bana, buss och spårvagn.

Som för försvarsmaktens och övriga anställda inom försvarsdepartementets verksamhetsområde inkl. medlemmar i hemvärnet, frivilliga försvarsorg. och militära kamratföreningar i SMKR, rekryter under utbildning till sjömän och soldater samt aspiranter och kadetter under utbildning till officer. Gäller även för veteran samt nära anhörig – make/maka & barn – till personal tjänstgörande i utlandsstyrkan.

För rumsbokning:

www.orlogshotellet.com

info@orlogshotellet.com

Tel. 08-611 01 13

Stiftelsen

Drottning Victorias Örlogshem

etabl. 1908

VÄLKOMNA ÄVEN INOM T.EX. STATENS RAMAVTAL

RBS15 MK3 THE POWER TO SUCCEED

The RBS15 Mk3 is the most advanced, long range, surface-to-surface missile system available on the market. It enables rapid reaction and high defence penetration in any scenario – from blue sea and littoral warfare to land attack missions.

You can rely on Saab's *thinking edge* to deliver pioneering, effective products and solutions that enhance your capabilities and give you the power to succeed.

www.saab.com

SAAB

Foto: Nato

Natos säkerhetspolitiske expert Jamie Shea:

NATO FRIAR INTE TILL SVERIGE ELLER FINLAND

– Jag tänker inte vara så arrogant att jag blandar mig i Sveriges och Finlands säkerhetspolitik. De måste avgöra själva om de vill vara med i Nato eller inte.

Det säger Jamie Shea, Natos biträdande generalsekreterare för nya säkerhetspolitiska utmaningar.

Den vithåriga Natomannen, som sedan 1980 har haft olika poster inom försvarsalliansen, gör ett avslappnat intryck när jag möter honom på den amerikanska klubben i Bryssel. Dr. Shea är 63 år, född i Storbritannien, har studerat historia och franska och skrivit flera böcker om Nato och säkerhetspolitik.

Den här novemberkvällen föreläser han på en valvaka som ska sluta med att Donald Trump blir ny president. Jamie Shea beskriver vilket Europa som väntar den nye presidenten. Den säkerhetspolitiska experten skildrar utmaningar som finanskriser, flyktingar, Brexit och cyberattacker. Många har varit mycket oroade för hur samarbetet med Nato skulle fungera och hur freden i världen skulle påverkas om Trump vann presidentvalet. Men Jamie Shea är inte bekymrad över det framtida samarbetet.

– Vår allians har funnits i 60 år nu, konstaterar han. Vi har haft att göra med demokrater och republikaner och oavsett vad de har sagt under sina valkampanjer har vi kunna hitta en bas för att samarbeta senare. Vi vet ju att Nato är bra för USA, inte bara tvärtom.

LOJALITETEN TYCKS

DOCK svaja också bland befolkningen i flera

europiska Natoländerländer. Mer än hälften av de intervjuade har i en opinionsundersökning gjord av PEW problem med Natos artikel fem. De tycker inte att deras soldater ska ingripa militärt om en annan Natopartner hotas.

– Det är alltid intressant med opinionsundersökningar. Det finns en annan undersökning gjord av Chicago Council Survey on Global Affärs, som visar att människor mycket väl vill ha ett globalt försvarssamarbete. Det handlar alltid om hur man frågar, säger Shea.

Han håller med Trump om att de europeiska medlemsstaterna måste lägga ner mer pengar (två procent av BNP enligt Walesavtalet) på militära utgifter och inte bara lita på USA, som står för 70 procent av Natos budget. Sverige och Finland har hittills valt att stå utanför Nato, men samarbetar och deltar i övningar.

– Sverige och Finland är välkomna om de själva vill och befolkningen står bakom det beslutet. Vi friar inte till dem utan de måste komma själva och ansöka om ett medlemskap. De profiterar genom ett samarbete redan i dag, men har naturligtvis ytterligare fördelar om de är med fullt ut, säger Shea.

ETT NYTT KALLT krig är dock enligt honom inte att befara.

– Nej, det är inte som efter andra världskriget. Ryssland har inga allierade som på Sovjetunionens och Warszawa-paktens tid utan är beroende av den globala ekonomin. Kommunismen som drivkraft har förlorat sin roll. Vi har sett ett aggressivt agerande på Krim och attacker mot yttrandefriheten, men Ryssland är samtidigt beroende av goda allianser med andra. Vi hoppas på att kunna återgå till ett bra samarbete med Ryssland. Vår strategi baseras på försvar, dialog och engagemang. Vi vill inte ha något nytt kallt krig, slår Shea fast.

ANNIKA ELLER

Frilansjournalist i Europa
med bas i München.

”Nej, det är inte som efter andra världskriget. Ryssland har inga allierade som på Sovjetunionens och Warszawa-paktens tid”

RÖS-skyddat säkerhetsskåp för servrar i skalskyddsklass SS1/ EMP

Säkerhetsklass SS3492!

Säkerhetsskåpet har utvecklats av KAMIC tillsammans med Rosengrens på uppdrag av försvaret. Skåpet är en säkerhetsinvestering för att skydda viktig information på servrar m.m. från intrång. Välkommen att kontakta oss för mer information!

KAMIC INSTALLATION AB / EMC • 054 - 57 01 20 • www.kamicemc.se
GUNNEBO NORDIC AB / ROSENGRENS • 010- 209 51 36 • www.rosengrens.se

A PART OF KAMIC COMPONENTS

Envis!

Eller målmedveten..

Milso erbjuder Teknik-, Lednings- & IT-tjänster inom försvarsområdet. Våra uppdrag handlar om allt från Gripen, helikoptrar och telekrig till stridsfordon och materiel för markarenan.

Vi har plats för fler målmedvetna kollegor!

Är du en av dem?
– Hör av dig!

Milso
Man in the loop solutions

Milso AB | 08 - 672 07 80 | info@milso.se | www.milso.se

FÖRBUNDSNYTT

SENASTE NYTT FRÅN
OFFICERSFÖRBUNDET

HAR DU KOLL PÅ ARBETSRÄTTEN

Officersförbundet genomför varje år ett antal fackliga utbildningar där du som är medlem i förbundet kan lära dig mer om de lagar och regler som styr arbetsmarknaden.

ÄR DU RÄTT FÖRSÄKRAD?

Genom ditt medlemskap i Officersförbundet kan du teckna ett antal personförsäkringar. Vet du vilka försäkringar som du tecknat? Logga in på förbundets hemsida och kontrollera ditt försäkringsskydd.

Nya försäkringspremier efter nyår

Premierna för gruppförsäkringarna kommer justeras från 1 januari 2017. Huvuddelen av försäkringarna kommer att bli billigare.

Ärligen ser Officersförbundet och Länsförsäkringar över försäkringarna både vad gäller villkor och premier. Premierna sätts utifrån kostnaderna för skador och riskbedömning avseende kommande skador. Generellt har utvecklingen varit god och under ett antal år har premierna varit i stort sett oförändrade samtidigt som försäkringarnas omfattning har förbättrats.

– Tack vare ett långsiktigt samarbete kan vi hålla låga premier och erbjuda konkurrenskraftiga produkter. När vi nu har granskat 2015, 2016 och gör prognos för 2017 ser vi att det varit flera års förändringar avseende innehåll, regler och skadeutfall utan att premien påverkats. Tillsammans har vi kommit överens om att det nu är dags att justera premierna, säger

Peter Löfvendahl, förbundsdirektör på Officersförbundet.

Olycksfallsförsäkringen, sjukkapital, sjukförsäkring och sjukvårdsförsäkring har en utveckling som möjliggör sänkning av premien för dessa. Däremot höjs premien för livförsäkring och barnförsäkring. Aspirantförsäkring och sjukvårdsförsäkring barn kommer att ha oförändrad premie.

Sänkning av flera premier

– Hur premiejusteringarna påverkar var och en beror på vilka försäkringar man har tecknat. Men vi ser att huvuddelen av medlemmarna sammantaget kommer få en sänkt premie, säger Peter Löfvendahl.

På Officersförbundets hemsida kan du logga in med BankID och se vilka försäkringar du har. Passa gärna på att se över dessa så att du har det skydd som passar din nuvarande livssituation. För att ändra nivå på försäkringarna så skickar du in en ny ansökningsblankett som finns att hämta på hemsidan.

Fonder söker sökande

Det finns flera fonder där officerare och deras anhöriga kan söka pengar. Både Försvarets understödsnämnd och H.M. Konungens Militärhospitals- och Medaljfonder har i år få ansökningar.

Intresserade uppmanas därför sända in ansökan. Fonderna kan framför allt ge ekonomiska bidrag till behövande samt begravningspengar och stöd vid sjukdom eller skada.

Försvarets understödsnämnd har till uppgift att förvalta två stiftelser vars syfte är att ge yrkesofficerare, yrkesofficerares änkor och barn ekonomiskt stöd i enlighet med donatorernas intentioner.

Yrkesofficer kan ansöka om engångsbelopp för särskilt behov. Till exempel kostnader för rehabilitering efter olycka eller sjukdom, underlättande hjälpmedel, åtgärd vid bestående skada samt rehabiliterande eller underlättande åtgärd vid annan livskris.

Efterlevande till yrkesofficer kan ansöka om bidrag om de har inkomst lägre än 150 000 kronor och förmögenhet under 200 000 kronor, förutom egen permanent bostad. Bidrag ges som engångsbelopp.

Efterlevande kan också ansöka om bidrag till begravningskostnader.

Ansökan om bidrag skickas till:
Roland Ekstrand, sekreterare Försvarets understödsnämnd Svartbäcksgården 507, 136 59 Vendelsö

H.M. Konungens Militärhospitals- och Medaljfonder

H.M. Konungens Militärhospitals- och Medaljfonder delar ut ett skattefritt belopp årligen till behövande med låg inkomst, vilket normalt innebär understigande mindre än 15 000 kronor per månad och utan förmögenhet. Den som söker kan däremot äga bostadsrätt eller villa.

Efterlevande och barn efter avlidna yrkesofficerare av kaptens eller högre tjänstegrad (motsvarande enligt tidigare gällande befälsordning) kan ansöka om stöd. Frågor besvaras av Kurt Svensson på 08-402 60 72 eller kurt.svensson@royalcourt.se

Beställ ansökningsblankett via www.kungahuset.se/militarhospitalsfonden eller från fondens sekreterare: Stiftelsen H.M. Konungens Militärhospitals- och Medaljfonder, Kurt Svensson Kungl. Slottet, 111 30 Stockholm.

Kurs för valberedningen

Du som sitter i valberedningen har en viktig roll i föreningen. Rätt valberedning ger rätt styrelse. I januari anordnar förbundet en kurs för valberedningsledamöter.

Valberedningen påverkar styrelsens sammansättning. Valberedningen spelar därmed en central roll i varje organisation. Känner du som valberedningsledamot att du saknar den kunskap som krävs för att ni i

valberedningen ska kunna bedriva ert arbete på ett effektivt sätt? Passa då på att gå förbundets kurs för valberedningen.

Grundläggande utbildning i valberedningsarbete

Kursen syftar till att ge en grundläggande utbildning i valberedningsarbetet. Frågor som kommer att diskuteras är:

- Vad står i stadgarna om valberedningen?

- Hur arbetar en valberedning under året?

- Hur presenterar valberedningen sitt förslag till medlemmarna och årsmötet?

Kursen genomförs en gång under 2017, den 25–26 januari. Sista anmälningsdag är den 18 december. Anmäl dig på Officersförbundets hemsida under "Kurser".

Jultider på kansliet

Mellan den 23 december och 8 januari är det begränsade öppettider på kansliet. Det är alltså svårt att nå oss på telefon. Men det går alltid att skicka mail till kansliet@officersforbundet.se så tar vi hand om det så snart vi kan.

God jul och
Gott nytt år!

OFFICERSFÖRBUNDET PÅ FACEBOOK

Officersförbundet finns på facebook. Där kan du bland annat få glimtar av förbundets dagliga verksamhet. Välkommen att säga vad du tycker om

Officersförbundet och Försvarsmakten och dela med dig av information du tror är intressant för andra medlemmar.

MEDLEMSSTATISTIK

Yrkesverksamma, 13/12 2016

Officerare	7 218 (+9)
Specialistofficerare	1 668 (+12)
Soldater och sjömän	4 483 (+77)
Övriga	395 (+31)
Summa	13 764

Dags att fatta ditt beslut om återbetalningsskydd

Senast den 31 december måste statligt anställda bestämma huruvida man vill ha återbetalningsskydd eller inte för de nya valbara pensionspremierna som placeras från och med 1 juli 2016.

Återbetalningsskydd innebär att det försäkringskapital som finns i pensionsförsäkringen betalas ut till efterlevande i form av en pension vid dödsfall. Om man avstår från att välja tecknas försäkringen i Kåpan Pensioner enligt PA 16 utan återbetalningsskydd.

Du som är anställd inom det

statliga avtalsområdet omfattas av tjänstepensionsavtalet PA 16. PA 16 består av flera olika delar. En del är valbar och du bestämmer själv hur du vill att premien som arbetsgivaren står för ska placeras.

Ta ställning

Det är möjligt att välja till ett så kallat återbetalningsskydd. Om du har ett sådant utbetalas försäkringskapitalet till make, sambo eller barn vid dödsfall. Om du inte har det, får du istället högre avkastning på ditt sparande.

De som tidigare valt Kåpan Pensioner eller som är så kallade icke-

väljare och därmed har en pensionsförsäkring i Kåpan Pensioner måste före den 31 december ta ställning till om försäkringen ska ha ett återbetalningsskydd eller inte för de nya pensionspremier som placeras från och med den 1 juli 2016. Kostnaden för ett sådant skydd består i en lägre avkastning på kapitalet under spartiden. För unga arbetstagare är kostnaden för ett sådant skydd mycket låg. Den ökar sedan med stigande ålder.

Gör valet innan 31 december

Du måste göra ditt val gällande återbetalningsskydd senast den 31

december 2016. Om du avstår från att välja tecknas din försäkring i Kåpan Pensioner – för premier som placeras från och med den 1 juli 2016 – för den valbara/individuella delen i PA 16 utan återbetalningsskydd. Du kan i så fall senare lägga till återbetalningsskydd för hela ditt försäkringskapital om din familjesituation ändras. Även om din familjesituation inte ändras kan du senare lägga till återbetalningsskydd, men i så fall endast för nya (framtida) pensionspremier.

För mer information, kontakta Kåpan Pensioner eller Statens Tjänstepensionsverk.

ARMOX®
PROTECTION PLATE

**THE STEEL YOU
WANT BETWEEN
YOU AND RISK**

Meet us at IDEX 2017 Hall 10, Stand D40
International Defence Exhibition & Conference
19–23 February, Abu Dhabi, UAE
Or visit armoxplate.com to find out more.

Frågvis!

Eller intresserad...

Milso erbjuder Teknik-, Lednings- & IT-tjänster inom försvarsområdet. Våra uppdrag handlar om allt från Gripen, helikoptrar och telekgrig till stridsfordon och materiel för markarenan.

Vi har plats för fler intresserade kollegor!

Är du en av dem?
– Hör av dig!

Milso
Man in the loop solutions

Milso AB | 08 - 672 07 80 | info@milso.se | www.milso.se

Din chef tycker inte att du är värd mer

Chefslönerevisionen för 2016 är klar. Officersförbundet konstaterar att det sammantagna utfallet för cheferna är lägre än för övriga försvarsmaktsanställda medlemmar.

Totalt är utfallet för cheferna minst 0,2 procent lägre än för kollektivet i övrigt. Enligt Officersförbundet krävs ett något högre utfall för att långsiktigt kunna hantera såväl utebliven effekt av tillägg som att hantera den totala strukturen visavi medarbetare som inte har förtroendearbetstid.

Anmärkningsvärd skillnad

Därmed menar Officersförbundet att chefskretsen fått runt 0,3 procent mindre än vad de borde ha

fått. I förhållande till övriga som omfattas av ordinarie Rals är den faktiska siffran 0,2 procent lägre.

– Det är en anmärkningsvärd stor skillnad mellan chefer och övriga kollektivet. Från att förra året varit överens med Försvarsmakten om chefslönesättning så får årets revision betecknas som ett märkligt steg tillbaka. Det känns inte riktigt som om Försvarsmakten vet vad de håller på med eller så är detta resultatet när arbetsgivaren ensidigt får sätta lönerna själv, säger ombudsman Mikael Boox och tillägger:

– Glädjande är dock att Försvarsmakten verkar ha insett att man måste göra något åt inplaceringslönerna när man går in i chefsavtalet. Vi uppfattar att sådana

diskussioner förs och det är viktigt.

För de flesta chefer blir det sammantaget en negativ löneutveckling att lämna arbetstidsregleringen och gå in i ett chefsavtal där man omfattas av förtroendearbetstid i kombination med att individen får mer kvalificerade arbetsuppgifter och avsevärt större ansvar.

– Vi hoppas att arbetsgivaren omgående inleder en konstruktiv diskussion med oss innan nästa chefsurvalsgrupp ska beslutas så att individerna som ska söka vet vad som gäller, säger Mikael Boox.

Brister i dialogen om lön

Officersförbundet vill poängtera vikten av att chefslönesättningen uppfyller de krav som ställs i chefsavtalet. Förbundet menar att det

finns brister i såväl saklighet på myndighetsnivån som i den återkommande dialogen mellan den lönesatta chefen och lönesättande chef.

Avslutningsvis påtalar ombudsman Mikael Boox vikten av att medarbetar- och lönesamtal genomförs där chefen i dialog med sin chef får klart för sig på vilka grunder lönen är satt och vad individen kan göra för att påverka sin lön (prestation).

Medarbetar- och lönesamtal måste även genomföras med de chefer som fått en löneinplacering i nära anslutning till revisionen där den nya lönen inkluderar 2016 års revision.

Läs mer om grunderna för lönesättning av chefskretsen på Officersförbundets hemsida.

One partner for all missions

FM-Rals 2016 är färdig

Årets lönerrevision, Rals, är färdig på försvarsmaktsnivå och nu tar förhandlingar vid på förbandsnivå om medlemmarnas individuella löner.

Försvarsmakten och OFR/O FM har tecknat kollektivavtal om hur lönerna ska förhandlas på förbanden. Den största nyheten är att officersföreningarna och arbetsgivarna på förbandsnivå ska bli överens om vilka löner som ska gälla från 1 oktober 2016. Det kommer ske genom förhandling som avslutas med att det sluts kollektivavtal.

– Jag anser att det är ett bra avtal som vi har tecknat med Försvarsmakten gällande Rals 2016. Vi kommer nu återgå till traditionell

förhandling på förbandsnivå vilket möjliggör en bättre kvalitet vid arbetet med lönebildningen på respektive förband, säger Susanne Nyberg, förhandlingschef på Officersförbundet.

Fokus på jämställda löner

En tidigare genomförd lönekartläggning har identifierat ett behov av en särskild satsning på jämställda löner. Parterna är eniga om att en hög ambitionsnivå behövs. Arbetet med jämställda löner ska ske dedikerat under flera år.

– Vi är även överens om hur viktigt det är med jämställda löner och både vi och Försvarsmakten kommer nu ha särskilt fokus på detta för att komma tillrätta med ett problem som arbetsgivaren har påvisat. För-

bandens yrkanden utifrån särskilda satsningar har även omhändertagits på ett bra sätt, säger Nyberg.

ASOU ingår i lönerrevisionen

Ytterligare ett tillägg är att även arbetstagare som är tjänstlediga för genomförande av anpassad specialofficersutbildning (ASOU) ingår i lönerrevisionen.

– Det är en viktig signal i årets avtal att elever på ASOU nu kommer revideras som vilken annan anställd som helst, det är både bra för rekrytering och bibehålla perspektivet, säger Nyberg.

I årets avtal har Officersförbundet och Försvarsmakten förbundit sig till att starta ett arbete med att överse lönestrukturen för samtliga

befattningar i Försvarsmakten. Ett särskilt fokus skall vara att analysera höjda lägsta löner för GSS och yrkesofficerare.

– Vi yrkade på att redan i denna Rals bestämma lägstalöner men Försvarsmakten känner sig inte bekväm med detta steg redan nu utan anför att de inväntar Personalförsörjningsutredningen och det remissvar som FM ska lämna till regeringen, säger Susanne Nyberg.

Susanne Nyberg

Foto: Cecilia Larsson Lantz

FORCE PROTECTION IS OUR MISSION.

Rheinmetall Defence är en komplett leverantör och levererar system och kompetens inom områdena:

- Transportfordon
- Bärgningsfordon
- Reparations- och underhållsfordon
- Stridsutrustning
- Artilleri- och granatkastammunition
- Stridsvagnsammunition
- Specialammunition
- Stridsvagnar och stridsfordon
- Indirekta eldsystem
- Ledning och samband
- Simulering och träningsutrustning
- Logistklösningar

För mer information: www.rheinmetall-defence.com

Svar på tal

Must Säkerhetskontor svarar på insändaren från "Anders, örlogskaptan" i Officerstidningen Nr 7/2016:

Av många skäl kan inte det enskilda ärendet kommenteras, men det finns ändå anledning till att lämna en principiell förklaring. Jag har förstått att insändaren har väckt reaktioner och frågor om säkerhetsprövning. Det är vårt ansvar att förmedla vad en säkerhetsprövning är, hur den går till och vad som är syftet med den.

Som anställd i Försvarsmakten har vi förtroendet att hantera vapen när så krävs och vi har tillgång till information och kunskap om förhållanden som är av betydelse för Sveriges säkerhet beroende på vilken tjänst vi har. Försvarsmaktens förmåga är av intresse för andra stater och vi vet att de försöker utnyttja svagheter i såväl tekniska

system som hos individer för att komma åt information. Av den anledningen genomför Försvarsmakten säkerhetsprövningar av personal, för att så långt som möjligt säkerställa att alla som arbetar i Försvarsmakten är pålitliga och lojala samt att det inte finns sårbarheter som kan utnyttjas. Säkerhetsprövning är inte något man gör en gång eller en gång per år utan en ständigt pågående process. Hur man utför sitt arbete ligger till grund för bedömningen men också förändringar i privatlivet, ekonomi, vilka man umgås med, beroendeproblematik, hälsa med mera har betydelse. I vissa fall innebär en förändring av säkerhetsklass att man inte kan vara med i verksamheten på samma sätt som tidigare – för att måna om individen men också för att skydda verksamheten.

Anders uttrycker i sin insändare att han är dubbelt bestraffad av såväl FPAN som Säkerhetskontoret. Det är olyckligt att beslutet att inte längre kunna vara placerad i samma säkerhetsklass som tidigare upplevs som ett straff. Beslutet innebär att vi minskar mängden känslig information hos den som tillfälligt eller för längre tid är sårbar av något skäl, eller brister i lojalitet eller pålitlighet. Anledningen är att vi som arbetsgivare inte kan riskera att våra anställda utnyttjas av andra för att komma åt känslig information. Besluten fattas av omsorg både för Försvarsmakten och för den anställda.

Beslutet att inte längre kunna vara placerad i samma säkerhetsklass kan naturligtvis skapa oro och obehag hos den anställda, det är fullt förstäeligt. Beslutet om för-

ändrad inplacering i säkerhetsklass, vad som ligger till grund för beslutet, vilka restriktioner som gäller och hur uppföljning ska ske meddelas till den berörda medarbetaren. Efter beslutet sker en kontinuerlig uppföljning framför allt av närmaste chef och ibland med annat stöd, där målsättningen är att komma till insikt, förändra beteende och minska sårbarheter. I de flesta fall kan man efter en tid komma tillbaka till samma säkerhetsklass som tidigare där ens kompetens kan nyttjas till fullo, men ibland så kvarstår bedömningen att sårbarheter finns kvar även om insikten är fullständig och beteendet oklanderligt.

ANDERS EDHOLM,
Chef Säkerhetskontoret

CLP
SYSTEM AB

Hovmenuetten

En så lysande, hårt arbetande samling officerare i Försvarsmaktens högkvarter, varav flera stridserfarna, har vi sällan sett i svensk uniform. Men väntar vi på en Donald Trump som förlöser oss?

Världens främsta maktcentrum var länge den franske kungens hov. Europas första nationalstat uppstod i Frankrike, som skaffat sig en väl utvecklad administration och rättsväsende. Den franska försvarsmakten var mycket stark och 1789 med ett nyligen avslutat världskrig bakom sig, som skapat Amerikas Förenade stater.

Personalförsörjningen var pragmatisk, och gräddan av Europas militärer var eller hade varit anställda hos dem, däribland många svenskar. Men de franska statsfinanserna var i oordning. Riksledningens oförmåga att komma till rätta med problemen förstörde samhällets grundstrukturer, och störade slutligen Frankrike in i en våldsam revolution 1789.

Det märkliga är att åtskilliga erfarna höga officerare och ämbetsmän förstod vad som var på väg att hända och skrev om det flera år innan revolutionen, däribland översten Axel von Fersen, men förmådde inte att bryta mönstret.

Varför? Vid hovet i Versailles gjordes och bröts karriärer. Där befann sig Makten. Och hovliv kostar pengar, så man lånade stora summor för att kunna vistas där och hoppades få del av håvorna. Man lånade på förväntad framtida hög lön, på framtida traktamenten, på förväntade värdestegringar på sin bostad. Hasardspel grasserade. Var detta anledningen till att den oöverskådliga mötesstrukturen – det så kallade hovprotokollet – inte kunde brytas upp och kungen åtminstone varnas?

Man dansade i den berömda hovmenuetten tillsammans med kungen, men man kunde inte nå honom i trängande statsärenden

och Hans Majestät noterade därför ”intet” (fr: Rien) i sin dagbok dagarna då Bastiljen stormades. Syftet var gott – förankring och kvalitetssäkring. Men allmänheten blev allt oroligare och ekonomisk panik grep omkring sig.

Vissa befattningshavare kunde inte och fick inte förbigås utan måste höras, men var överflupna med ärenden så beslutsfattande i den rådande strukturen kunde inte längre påverka den accelererande händelseutvecklingen. Försvarsmaktens strukturer upplöstes under hösten. Allt var över på några år. Kungen, drottningen och stora delar av riksledningen halshöggs. Efteråt upptäckte man att ingen hade fastställt de kvävande mötesstrukturerna – hovprotokollet – det hade skapat sig själv under ärens lopp.

Vårt högkvarter är sammansatt av utmärkta, officerare med stor arbetskapacitet. Många är bildade personer med integritet. Men är deras faktiska ointresse för Det som ger människorna militära känslor, men fokuseringen på dess minst militäriska detalj – prat i sammanträdesrum – det som skapat modlösheten bland oss, rent av fara?

Nåväl, fransmännens lösning blev en general Bonaparte, som inte skapade ett enda nytt vapensystem, men som visste att gjuta mod i dem som gjorde jobbet. Tyskarnas lösning 1933 framkallar mardrömmar. Amerikanernas 2016 ...

Den som hugger av vår svenska hovmenuett kommer hos oss släppa lös en enorm kraft. Och när arméchefen nyligen talade till det samlade Livgardet, kunde kraften anas under några sekunder i salen. Men vi är låsta i Hovmenuetten, och så länge uniformer saknas för oss när VI behöver dem, så dansar alla vidare, liksom en gång överste Axel von Fersen.

GÖRAN MELLBLOM

Livgardets Officersförening.

VAPENVÅRD

FORDONSTEKNIK

KRIMINALTEKNIK

At your service!

CLP System AB
Ritarslingan 5,
S-187 66 Täby

Telefon: 08 - 732 44 05
E-mail: info@clp.se
Internet: www.clp.se

Attityden inom Försvarsmakten för 18 år sedan – Någon som känner igen sig i dag?

Eftersom jag börjar bli så gammal att jag kan börja pipa likt äldre män före mig så vill jag passa på att göra det nu.

Jag minns när jag gjorde min GU. Ni vet... Det var på den tiden när i alla fall inte *allt* var jättefarligt... Utom kriget. Kriget var farligt. Därför la vi så mycket energi vi kunde på att lära oss så mycket om kriget som vi bara kunde. Faktiskt jobbade vi ibland dygnet runt – för att inte missa så mycket som *en* minuts kunskap när vi övade oss i hur vi skulle överleva det stora farliga kriget. För överleva skulle vi, dog vi så var det på grund av otur eller för att vi inte lyssnat på våra instruktörer tillräckligt noga. Där om fanns ingen tvekan!

Eftersom vi ansträngde oss så hårt för att försöka bli bra på att kriga så hade vi inte så mycket energi över till att oroa oss för sånt som man egentligen redan kunde eller borde kunna som 19-åring. Att kunna hantera en vanlig morakniv, yxa och såg ansågs vara något man redan skulle kunna. Gjorde man bort sig skrattade kamraterna åt en, och man plåstrade i tyghet om tummen med ett snabbförband

(plåster) ur plutonsapoteket. I värsta fall (om skadan var tillräckligt stor) kom kamraterna och hjälpte till, och man fick ett stygn eller två på det lokala sjukhuset av en söt sjuksyster samt en sjukgrupp att vila upp sig i innan man fick vara med igen. Svårare var det inte. Man gjorde *ytterst* sällan bort sig på samma sätt igen.

Flera av oss hade B-körkort. Vi hade kört upp för en argstint civil kontrollant redan, och kunde alltså utan vidare betros med att faktiskt få en vidare utbildning i fordonskunskap – till exempel bandvagn, stridsfordon eller stridsvagn! Så kallade "vanliga fordon" (som man redan fick köra med ett civilt B-körkort) lades det ingen tid på att utbilda oss i. Varför då? Ja, vi hade redan civil behörighet och varför underkänna den? Vi var ju inte här för att bli underkända eller godkända som förare – utan att lära oss överleva kriget! Dock är fordonshandling med hormonella 19-åringar av manligt kön en rätt farlig affär. Inte när dom kör bandvagn eller stridsvagn – utan när dom förflyttar sig på vanlig-jävla-väg-i-vanligt-jävla-fordon. Det vet alla. När jag gjorde grundutbild-

ning löste man just detta problem genom att sätta alla oss som hade ett B-körkort i en sal och låta det läskigaste befälet berätta för oss att *om* vi vågade buckla någon av *hans* bilar så skulle vi få med honom att göra. Personligen. Vi fattade. Nog buskörde vi med kronans bilar, men vetskapen om att *han* skulle prata med oss om det gick åt helvete satte lite försiktighet i vårt bus. Det räckte.

Även hos oss "fjollades" det en hel del. En kompis var vegetarian. Han ihärdade detta även fast han i stort sett levde på bröd, potatis och "Varma koppen"-soppor under övningarna. Han skrattade (och vi också) om att han var "undernärd". Det var inget krav att äta upp tilldelad mat. Ingen funderade två gånger över detta. Kronan hade ju tydligen gått och köpt "Varma koppen" åt honom. Detta ansågs speciellt.

Men visst fanns det korkade regler även då. En synnerligen korkad regel sa att jag och mina soldater skulle ha stålhattade skor på oss när vi hanterade stridsfordon och stridsvagnar. Den regeln skötte våra befäl på ett utmärkt sätt. De delade ut skorna (något civilt skit

med dragkedja) och nämnde det aldrig mera. Mina stålhattor lämnades tillbaka till förrådet oanvända. För de som inte vet så är det obra att få en 62 ton stridsvagn på tårna. Har du inga stålhattor så får du i bästa fall kross-skador. Har du stålhattor har du inga tår/främre del av fot kvar alls. Dessutom är risken för köldskador (jag gjorde min GU i Boden) typ 2000 procent högre i stålhattor. You do the math.

Men dessa korkade regler och fjoll utgjorde en ganska liten del av vår tillvaro. Vi slet och stretade mot samma mål allihop. Givetvis var målet Muck, men samtidigt fanns det en gemensam känsla av att vi skulle lära oss överleva det stora farliga kriget. Vi visste att detta var grundkursen i överlevnad. Vi fokuserade på det.

Jag saknar min gamla försvarsmakt.

MAGNUS SVENSSON

Försvarsdebattör under namnet "Trupparen" på Twitter och på bloggen med samma namn. Gjorde grundutbildning 1997/1998.

YOU ARE PROTECTED

Färist Mobile™ skyddar dig mot angrepp och avlyssning. Det är en krypterad smartphone baserad på svensk säkerhetsteknologi som är godkänd på nivån Restricted. Tala och messa krypterat, surfa nätet säkert, använd vitlistade androidappar. Anslut till interna resurser, lagra data krypterat. Och du kan fjärradera den. Säkert.

Besök www.tutus.se
Eller ring oss på 08-551 102 30

POSTTIDNING B

Avs: Officersförbundet,
Box 5338, 102 47 STOCKHOLM

LAW ENFORCEMENT & MILITARY

SAFE4U

SECURITY OF SWEDEN

DISTINGUISHED BY INNOVATION